

ХРИСТО БОТЕВ - „НА ПРОЩАВАНЕ“

КАРТИНАТА НА ПОБЕДНОТО ЗАВРЪЩАНЕ

Изповедното Ботево стихотворение „На прощаване“ покорява с красивия духовен свят на своя лирически герой, бунтовника-революционер. Неговите съкровени изживявания, разкрити пред родната майка, и готовността за саможертвена смърт в борбата срещу робството не влизат в противоречие с жаждата му да изживее красотата на извоюваната свобода.

В желанието си да разсее майчината мъка от възможната страшна загуба в борбата за свобода, синът-бунтовник ѝ поднася една животрептяща надежда - своето красиво видение на жадуваната и от двамата среща в освободеното родно място. Сам увлечен от своята мечта, лирическият герой се понася на нейните криле: „Ако ли, мале майно ле, жив и здрав стигна до село, жив и здрав с байряк във ръка...“

Въодушевляването ражда началното повторение „жив и здрав“, което прозвучава като заклинание и молитва за живот, но това не намалява обаянието му на смел участник в борбата. Знамето в ръката му, свещен символ на бунта, внушава странната радост от героичната среща със смъртта - някъде там по гордите върхове на Балкана.

Както в страданията си в чужбина, той не е сам и в радостта си от щастливото завръщане. С него са другарите му: „... лични юнаци, напети в дрехи войнишки, с левове златни на чело, с иглянки пушки на рамо и с саби-змии на кръстът...“

Възкликателните стихове - обръщения към майката и либето („о, тогаз, майко юнашка! о, либе, мило, хубаво!“), с които завършва задъханата от щастие илюзорно изживяна среща, са в пряка връзка с копнежно пожеланото „ако... жив и здрав стигна до село...“.

Художествените детайли от изображението на героите-освободители характеризират и лирическият АЗ. Те се включват във физическото и в нравственото им портретуване, имат значение за създаването на празничната атмосфера и приповдигнатото настроение в стиховете. Всеки елемент оформя впечатлението за единство между външна красота и борчески, родолюбив дух. Последните две от словосъчетанията - „с иглянки пушки на рамо/ и с саби-змии на кръстът...“, които сполучливо изграждат представата за колективния обобщен образ на юнаците-бунтовници, идват от народните хайдушки песни, а предхождащите ги две - „дрехи войнишки“ и левове златни на чело“ - са творческо дело на поета. Но и тези, които опоелизират атрибутите на борбата („иглянки пушки“, „саби-змии“), и другите - насочващи мисълта към нейния организиран характер и благородната ѝ патриотична цел - разкриват въодушевляването на лирическият герой, вярата му в победата и гордостта му, че е сред тези, които с кръвта си заличават следите на робството по българската земя.

С жизнелюбието на бунтовника е обвеяна и картината на радостното посрещане: „Берете цветя в градина, късайте бръшлян и здравец, плетете венци и китки да кичим глави и пушки!“

Емоционалността, динамиката и нежната привързаност към родното в тези стихове покоряват. Те разкриват, че душата на лирическият герой е чувствителна и към духовния блясък на свободата, и към естетическата красота на родовия пейзаж, цветята на родното - „бръшлян и здравец“, които творческото му перо превръща в символи на победата - „венци и китки“, на живота и на признателността.

Като знаем, че стихотворението е писано в изгнание, можем да си представим Каква притегателна сила има за Ботев свободата, за да сътвори тези прекрасни стихове. Поетът се откъсва от заобикалящата го реалност, пренася се в родината в едно условно бъдещо време и изживява трескаво поетическите послания на стихотворението „На прощаване“. Пред приятеля си Киро Тулешков той споделя: „Аз съм уверен, че щом освободят дяда Желя, то ние пак ще можем да преминем...“.

Лирическият епизод, наситен с жизнелюбието на героя, е изграден като

композиционна цялост - с нова обстановка и допълнителни персонажи, със свое начало и своя кулминация, която бързо преминава в развръзка. В повествователното и емоционално развитие най-напред неудържимо бликва възторгът от възможното завръщане с победа, който бързо се обогатява с гордост от завоювалите я. Жизнерадостното чувство достига своя връх в красивото, обляно с лъчите на свободата и изпълнено със свежия дъх на цветя, посрещане.

Всеки детайл от въображаемата финална картина допринася за кулминационно изживяване върховния миг на щастие - срещата на бунтовника с майката и либето. Лирическият герой е уверен, че те, изстрадали скиталчеството му в „тежка чужбина“ и мисълта за вероятната му смърт в героичната борба, са заслужили да бъдат редом с него и в първия ден на свободата.

Забавеният ритъм на стиховете, запечатали това видение, кореспондира със затаения дъх и на тримата (илюзорната „прегръдка“ на мечтаната среща). Едновременно с това, поетът така е сгъстил напрежението и емоциите, че „венецът“ и „китката“ а и радостно, топло посрещане, и тъжно изпращане, а прегръдката и целувката на майката са и прошка за причинени страдания, и благословия за продължаване на всеотдайната родолюбива борба. Сгъстеността на емоционалния ритъм заличава границата между радостта и мъката в плача и сълзите на либето.

За появата на жизнерадостно чувство в драматичната мисъл „аз може млад да загина“ и в утешителната - „Но... стига ми тая награда -/да каже нявга народът: / умря сиромаш за правда, /за правда и за свобода...“ - читателят е подготвен от равнопоставянето на свободата и юнашката смърт за нея в стиховете: „и в красно чело целуни - красно с две думи заветни: свобода и смърт юнашка! “

Жизнелюбието на лирическият герой В стихотворението „На прощаване“, с биографичния елемент в подзаглавието „в 1868 г“, извисява готовността му да поднесе своя млад живот пред жертвеника на свободата в името на родината. Ботев не поставя живота над смъртта за отечеството, но когато е заслужен със самоотвержено участие к извоюването на свободата, той го приема като безценно благо. Самият той, когато преминава възпетия от него „тих бял Дунав“ с готовността да загине за отечеството, не затваря пътя към живота. Думите, „ако бъда жив“, в едно от писмата му, писани на парахода „Радецки“, доказват жизнелюбието и сливането му с копнежа на своя лирически герой, на бунтовника-борец за свобода.